

Hyvinvointiraportin 2025 tietolähteiden kuvaus

Tässä liitteessä kuvataan tarkemmin taustatietoa kyselyistä ja tutkimuksista, joita on käytetty Hämeenlinnan hyvinvointiraportissa 2025. Tarkastelussa ovat Hämeenlinnan HYTE-kysely, Hämeenlinnan lasten ja nuorten HYTE-kysely, THL:n kouluterveyskysely, TEA-viisari, Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.

1 Hämeenlinnan HYTE-kysely

Hämeenlinnan HYTE-kyselyn tarkoituksena on täydentää kansallisista lähteistä saatavia väestön hyvinvointia ja terveyttä kuvaavia tietoja. Työikäisten ja ikääntyneiden osalta tietoa on heikosti saatavilla maksuttomasti. Siksi kysely on kohdistettu näihin ikäryhmiin. Tietoja käytetään hyvinvointiraporttien ja -kertomusten taustatietona sekä yleisemmin asukkaiden hyvinvoinnin seurantaan.

Kysely on toteutettu samalla tavalla nyt neljä kertaa. Kysely on toteutettu 4300 asukkaan otoksella, jossa painotetaan alle 55-vuotiaita ja kaikissa ikäluokissa miehiä. Aluksi kysely toteutettiin vuosittain, jatkossa kahdesti valtuustokaudessa. Vuonna 2021 kyselyyn vastasi 846 asukasta, vuonna 2022 1189 asukasta, vuonna 2023 1263 asukasta ja vuonna 2025 1189 asukasta.

Vuoden 2025 kyselyssä vastaajajakauma on onnistunut kohtuullisesti sekä iän, sukupuolen että alueen mukaan. On kuitenkin huomattava, että nuorempien ikäryhmien osalta vastausprosentti on ollut huomattavasti pienempi, mikä ei näy kuvaajissa, mutta näkyy huonompana edustavuutena. Koko kyselyn vastausprosentti on 29,4.

2 Hämeenlinnan lasten ja nuorten hyvinvointikysely

Hämeenlinnan lasten ja nuorten hyvinvointikysely mukailee THL:n Kouluterveyskyselyä toteutustavaltaan ja kysymyksiltään, ja se toteutetaan vuorovuosina THL:n Kouluterveyskyselyn kanssa. Kyselyn kohderyhmä on alakoulun 4. ja 5. luokkalaiset sekä yläkoulun 8. ja 9. luokkalaiset. Ensimmäinen lasten ja nuorten hyvinvointikysely toteutettiin vuonna 2022, ja siinä on laskettu Kouluterveyskyselyä vastaavia

indikaattoreita. Kyselyyn vastasi yhteensä 252 yläkoulun 8. ja 9. luokan oppilasta 1500:sta eli vastausprosentti oli 16,8 %. Alakoulun 4. ja 5. -luokkalaisista kyselyyn vastasi 486 oppilasta 1427:stä eli vastausprosentti oli 34,1 %. Vuoden 2024 kyselyyn alakouluista saatiin 952 (vastausprosentti 22,9) ja yläkouluista 636 (29 %) vastausta. Tulkintoja ja vertailuja tehtäessä tulee huomioida se, että Hämeenlinnan lasten ja nuorten HYTE-kyselyn vastausprosentti oli huomattavasti matalampi Kouluterveyskyselyyn verrattuna.

3 THL:n Kouluterveyskysely

THL toteuttaa kouluterveyskyselyn kahden vuoden välein peruskoulun osalta 4.–5.-luokkalaisille ja 8.–9.-luokkalaisille sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisten oppilaitosten osalta 1. ja 2. vuoden opiskelijoille. Kouluterveyskyselyn tavoite on tuottaa monipuolista seurantatietoa eri ikäisten lasten ja nuorten terveydestä, hyvinvoinnista, koulunkäynnistä, opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saamisesta ja palvelujen tarpeisiin vastaavuudesta (THL 2022). Kouluterveyskyselyyn vuonna 2025 vastasi 89 % 4. ja 5. luokan oppilaista (koko maan kattavuus 85 %) ja 75 % yläkoulun 8. ja 9. luokan oppilaista (koko maan kattavuus 73 %). Hämeenlinnan lukiolaisista kyselyyn vastasi 77 % (koko maa 70 %) ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoista 38 % (koko maa 38 %).

4 TEAviisari

TEAviisari (THL) on maksuton ja avoin vertailutietojärjestelmä. Palvelu tukee kuntien ja alueiden terveydenedistämistyön suunnittelua ja johtamista. Tiedot kuvaavat terveydenedistämistä aktiivisuutta eli kunnan toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ylläpitämä TEAviisari-työkalu kuvaa kunnan toimintaa tämän asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi ja tukee siten kuntien terveydenedistämistyön suunnittelua ja johtamista. TEAviisari tarjoaa tietoa terveydenedistämistä aktiivisuudesta (TEA) seitsemältä eri toimialalta, jotka ovat kuntajohto, perusopetus, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus, liikunta, perusterveydenhuolto ja kulttuuri. Terveydenedistämistä aktiivisuuden ulottuvuudet ovat

sitoutuminen, johtaminen, seuranta ja tarveanalyysi, voimavarat, yhteiset käytännöt, osallisuus sekä muut ydintoiminnat.

TEAvisarin tiedot kerätään säännöllisesti kahden vuoden välein. Perusterveydenhuollon, liikunnan, ammatillisten oppilaitosten ja lukioiden tiedonkeruut ovat parillisina vuosina. Edelliset perusterveydenhuollon ja liikunnan tulokset julkaistiin vuonna 2024. Lukioiden ja ammatillisen koulutuksen tulokset 2024 julkaistiin keväällä 2025. Peruskoulujen, kuntajohdon ja kulttuurin tiedonkeruut ovat parittomina vuosina. Kuntajohdon ja kulttuurin tulokset julkaistiin vuonna 2025. Peruskoulujen tulokset julkaistaan TEAvisarissa kevään 2026 aikana. (THL 2024b.)

Tiedonkeruun tunnukset lähetetään toimialan vastuulliselle viran- tai toimenhaltijalle. Lomaketta tulee käsitellä toimialasta vastaavassa työryhmässä tai johtoryhmässä.

5 Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet

Indikaattoripankki Sotkanet on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tietopalvelu, joka tarjoaa kaikista Suomen kunnista viimeisimpään voimassa olevaan kuntajakoon perustuen keskeisiä väestön hyvinvointia ja terveyttä koskevia tietoja vuodesta 1990 alkaen.

6 Muut tietolähteet

Raportissa on hyödynnetty edellä mainittujen ohella yksittäisiä muitakin tietolähteitä. Näitä ovat Suomen Ympäristökeskus SYKEN Liiteri-palvelu, Jyväskylän yliopiston Lipas-tietokanta, Suomen yleisten kirjastojen tilastot, Poliisin tilastot ja Tilastokeskuksen Kulttuuritilaston taulukkopalvelu. Osa tiedoista on myös koottu suoraan kaupungin omasta toiminnasta.

7 HYTE-kerroin – kannustin kunnille

Kunnille on otettu vuoden 2023 alusta käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtiosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kannustin on kirjattu laissa kunnan peruspalvelujen valtiosuuden 15 §:ssä "hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa" (618/2021). Valtioneuvoston asetus kunnan

peruspalvelujen valtionosuudesta (1393/2022) täydentää ja täsmentää edellä mainittua lakia.

HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Kannustimella pyritään aktivoimaan kuntia HYTE-työhön. (THL 2026.) Skaalatut HYTE-indikaattorit Hämeenlinnan osalta löytyvät vertailutietoineen tilastoliitteestä xx.

HYTE-kertoimen suuruus määräytyy kahdenlaisten indikaattorien perusteella: toimintaa kuvaavista prosessi-indikaattoreista (15kpl) ja tuloksia kuvaavista tulosindikaattoreista (5kpl). Kunta kerää itse nämä tiedot TEAvisari-kyselyn avulla. Prosessi-indikaattorit mittaavat kunnassa tehtävän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön nykytilannetta peruskoulun (4kpl), liikunnan (5kpl), kuntajohdon (5kpl) sekä kulttuurin (1kpl) indikaattoreilla. Tulosindikaattorit mittaavat aikaansaatuja muutosta väestön hyvinvoinnissa ja terveydessä kahden viimeisimmän vuoden tai mittausajankohdan erotukseen perustuen. Muutosten mittaamisella varmistetaan se, että kunnan olosuhteet, kuten väestörakenne tai sairastavuus eivät vaikuttaisi tulokseen. (THL 2026.)

Prosessi-indikaattoreiden kuntakohtainen pistemäärä lasketaan välille 0–100. Suurin osa prosessi-indikaattoreista pisteytetään siten, että vastauksella ”Kyllä” kunta saa 100 pistettä ja vastauksella ”Ei” kunta saa nolla pistettä. Mikäli indikaattorin tietoa ei ole saatavilla, laskennassa puuttuvaa tietoa käsitellään nollana. Tulosindikaattoreiden osalta on määritelty tavoiteraja, johon päästessä kunta saa indikaattorista täydet pisteet. Mikäli kunnan nykyinen arvo indikaattorille on tavoiterajaa alhaisempi, saa kunta automaattisesti indikaattorista täydet sata pistettä. Kuntakohtainen HYTE-kerroin on tiivistetyksi keskiarvo tulosindikaattoreiden pistemäärien keskiarvosta ja prosessi-indikaattoreiden pistemäärien keskiarvosta. Perushinta on kaikille kunnille sama, ja se muuttuu vuosittain laskennallisten muuttujien mukaan. (Ikonen ym. 2018, 15–16, 19.)

Käytännössä kunnan saama summa lasketaan seuraavasti (THL 2026): Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perushinta x kunnan asukasluku x kunnan HYTE-kerroin / koko

maan HYTE-kerroin, joka vuonna 2025 on 67. Vuonna 2025 Hämeenlinnan HYTE-kertoimen mukainen valtionosuus oli noin 1,418 M€.

Taulukko 1: Hämeenlinnan HYTE-kerroin tulokset 2020–2025 (THL 2024a)

Hämeenlinnan HYTE-kerroin tulokset	2020	2021	2022	2023	2024	2025
HYTE-kerroin euroa / asukas (Indikaattori 5341)	19,6	18,5	19,4	20,3	19,9	20,7
HYTE-kerroin, 0–100 (Indikaattori 5340)	72	65	68	72	64	67
Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin) (Indikaattori 5339)	88	88	86	92	87	87
Tulosindikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin) (Indikaattori 5338)	55	43	51	52	41	48